

Пилипенко Вячеслав

к.е.н., доцент кафедри економіки

Сумський національний аграрний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ, ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Перехід на постіндустріальну, інформаційну основу розвитку зумовив стрімке посилення значення людського капіталу у набутті конкурентних переваг як окремою фірмою, так і країною в цілому. Ключове значення в розвитку людського капіталу, підвищенні зацікавленості та результативності роботи працівників відіграє оптимальна організація оплати праці, що й визначає актуальність досліджень в цьому напрямку.

Економічна криза, яка охопила українську економіку в останні роки, має чимало глибинних причин. Однією з них є нерозуміння (або ігнорування, що ще гірше!) сутності взаємного впливу продуктивності та інтенсивності праці на рівень заробітної плати та навпаки – рівня заробітної плати на продуктивність праці.

Відомо, що показник продуктивності праці визначається як відношення результату діяльності працівника до обсягу затраченого часу на досягнення цього результату. Відомо також економічне правило – темпи росту продуктивності праці повинні випереджати темпи росту її оплати. На макрорівні суспільну продуктивність праці можна визначити через показник обсягу ВВП на 1 працюючого або на душу населення. Відповідно співвідношення темпів росту цього показника з розміром темпу росту доходів на 1 особу повинно відповідати вищезазначеному правилу.

Проте, на мікрорівні обов'язковість дотримання цього правила є не такою вже й очевидною. Показник продуктивності праці включає в себе крім власне ефективності праці, ще й її інтенсивність. Він визначається як добуток ефективності праці на її інтенсивність:

$$\text{ПП} = \text{Ефективність праці} \cdot \text{інтенсивність праці} = \frac{\text{результат}}{\text{праця}} \cdot \frac{\text{праця}}{\text{час}}$$

Необхідно чітко усвідомлювати, що на ефективність праці впливають в першу чергу капіталоозброєність праці, рівень науково–технічного прогресу, існуючі технології виробництва, тобто ті чинники, вплинути на які працівник не має можливості. Отже, будь-які системи оплати праці мало впливають на ефективність праці [1]. Справедливості раді слід сказати, що рівень освіти та кваліфікації певною мірою впливає на ефективність праці, але в галузях матеріального виробництва стимулююча роль оплати праці здійснює свій вплив практично лише на другу складову показника продуктивності праці – її інтенсивність.

Усвідомлення цього правила в розвинених країнах світу означало принципову зміну підходів до організації та оплати праці – від «потогінної» системи Тейлора початку ХХ сторіччя до оплачуваного відпочинку в кімнатах психоемоційного розвантаження під час робочого дня наприкінці ХХ сторіччя.

На жаль, сучасні українські реалії свідчать про намагання більшості власників підприємств, особливо в базових галузях економіки, отримувати прибутки та підтримувати конкурентоспроможність продукції за рахунок низької зарплати, а не постійного впровадження інновацій. Але ж низькі зарплати не дають можливості збільшувати внутрішній споживчий попит, що в свою чергу обмежує економічний ріст. В результаті ми маємо економіку, яка «заточена» на експорт сировини та полуфабрикатів(зерно та метал) великими компаніями, які використовують головним чином багаті природні ресурси та дешеву робочу силу. В той же час, Україна має потенціал і можливості зайняти своє місце на світовому ринку високотехнологічної продукції. Про це свідчать успіхи українських ІТ-компаній, участь України в міжнародних космічних програмах та інші приклади.

Таким чином, можна простежити логічний ланцюжок – науково-технічний прогрес зумовлює зростання ефективності праці, що визначає підвищення продуктивності праці, що в свою чергу дозволяє підвищувати

рівень зарплати, яка стимулює внутрішній споживчий попит, що веде до економічного росту, що забезпечує збільшення доходів бізнесу, а це дозволяє виділяти більше коштів на НДДКР та інновації і т.д. (рис.1).

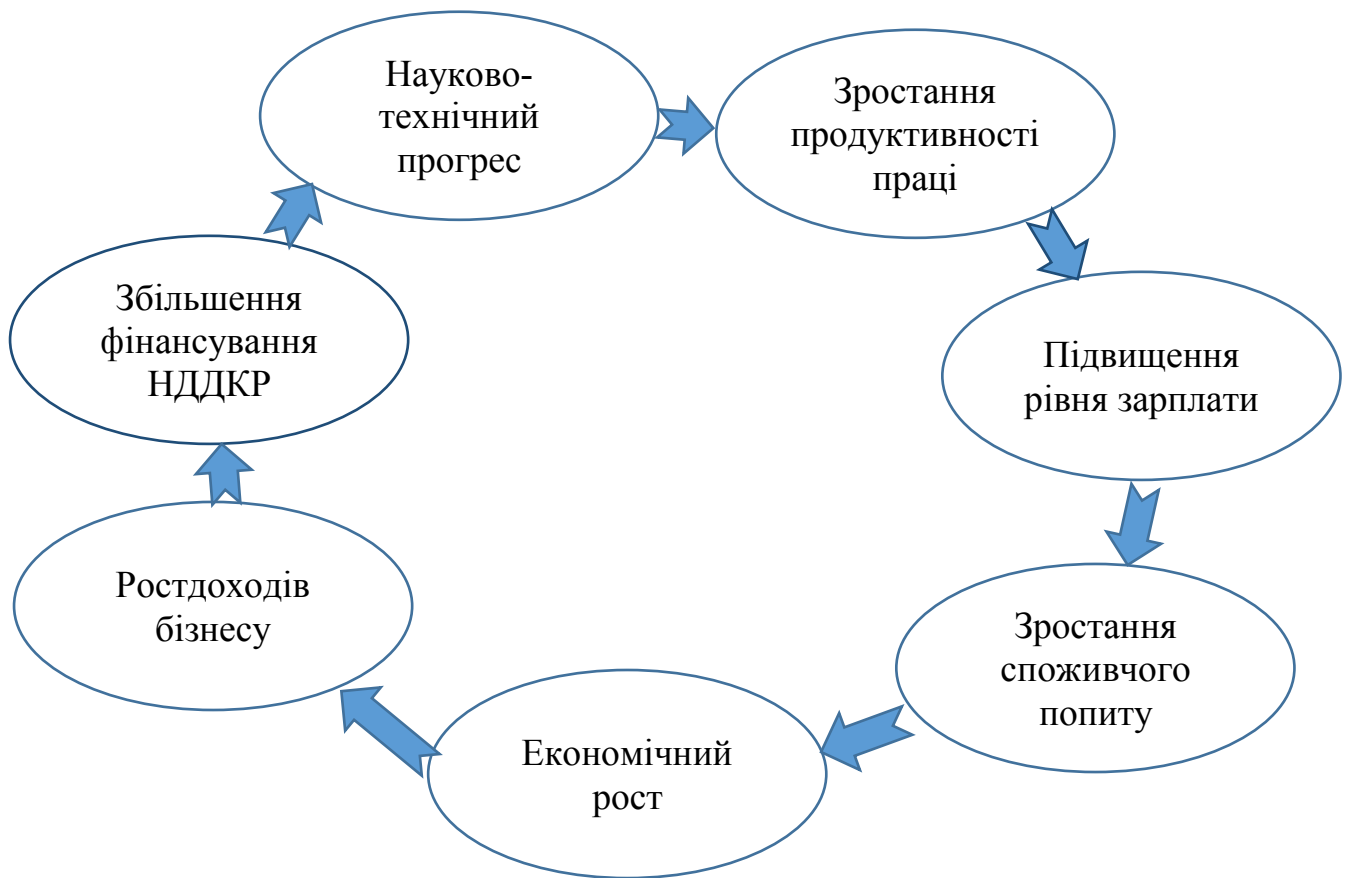

Рис.1. Взаємний вплив продуктивності праці, рівня зарплати та економічного росту.

Отже, лише прискорене впровадження досягнень НТП може розірвати порочне коло низьких зарплат, низького попиту, кризи економіки, технологічної відсталості і «запустити» інноваційну «спираль розвитку».

Література

1. Пилипенко, В.В. Сучасні проблеми оплати праці [Текст] / В.В. Пилипенко // Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 19-21 червня 2012 р. / Відп. за вип. О.В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2012. — С. 87-89.